

*David Vidmar Čeru
Silvo Grmovšek
Andreja Ažber*

*Knjižne
novosti
iz
Šaleške
doline*

**Že dneve in tedne ... že
130 let,
urednik Miran Aplinc,
2021**

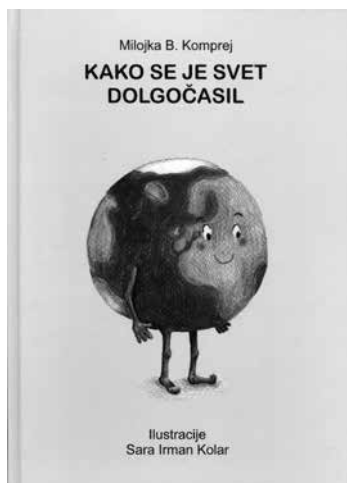
Savinjska železnica od svojega začetka iz leta 1891 pa vse do leta 2021, torej 130 let njene zgodovine, je tema zbornika, ki ga je izdal Muzej Velenje, besedilo pa so prispevali dr. Milan Aplinc, dr. Tadej Brate, Amadeja Koren, Vinko Mihelak in dr. Emil Šterbenk.

Najprej je bila železniška proga od Celja do Velenja, ki so jo čez nekaj let še v zadnjem desetletju 19. stoletja podaljšali do Dravograda. Čeprav je bil na začetku uresničen osrednji gospodarski cilj gradnje železnice, to je transport premoga iz velenjskega rudnika, pa preostala ekonomska pričakovanja niso bila dosežena. Proga je bila bolj namenjena potniškemu prometu, pri čemer železnica ni našla odgovora na konkurenco cestnega prometa, k njenemu usihanju pa je prispevala ukinitve proge med Velenjem in Dravogradom, s čimer je bila prekinjena pomembna povezava s Koroško in Avstrijo. Železniška proga je dosegla vrhunec v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko šoštanjska termoelektrarna ni kurila vsega velenjskega lignita, potem pa je pričela usihati. Danes sta največja uporabnika železnice Gorenje in potniški promet.

Zgodovinski pregled gradnje savinjske proge, upravljanje le-te, tehnična oprema od začetkov do danes, razvoj, usihanje industrijske železnice med Celjem in Velenjem, ohranjanje tehniške dediščine ipd. so postavljeni v kontekst industrijske revolucije in razvoj prometa v Avstro-Ogrski monarhiji ter spreminjanja družbenega in ekonomskega ozadja v obdobju 130 let.

Zbornik je izdala Občina Šmartno ob Paki.

SG

Milojka B. Komprej,
Kako se je svet dolgočasil,
2021

Zgodba iz te slikanice se prične z rajskimi podobami planetarne sloge med njegovimi človeškimi in živalskimi prebivalci, čudovitega reda in svobode, zraka, ki je dišal po svežem, čistih vodah in bujnem zelenju. Po tisočletjih blaženosti to idilo zmoti Svet oziroma planet, ki mu postane dolgčas in si zaželi spremembe. Z zagotovilom, da več bo želel, več

bo imel, pokliče človeka in mu da proste roke, da prične Svet spreminjati. Podobnost s človeško zgodovino uničenja planeta ni naključna, razlika je le v koncu. Medtem ko je prihodnost realnega planeta vprašljiva, se planet iz slikanice vrne v začetni raj.

Ilustratorica je Sara Irman Kolar, slikanica pa je izšla v Kulturnem društvu Mariborska literarna družba.

SG

Bojana Čampa in
Stane Jeršič,
Fabiani, Plečnik, Vurnik:
Oblike za novo
demokracijo,
2022

Z izidom monografije se je zaključil zadnji člen projekta Pionirji slovenske sodobne arhitekture. Avtorica besedila, umetnostna

zgodovinarica Bojana Čampa, in fotograf ter Velenjčan Stane Jeršič sta v Narodnem muzeju Slovenije pripravila razstavo in

izdala obsežno monografijo o arhitektih Jožetu Plečniku, Maksu Fabianiju in Ivanu Vurniku.

Skupni naslov razstave in knjige *Oblike za novo demokracijo* izhaja iz predpostavke, da arhitektura vpliva na družbo in oblikovanje osebne identitete ter se osredotoči na to, da Plečnika, Fabianija in Vurnika združuje njihovo prizadevanje za demokratično urejene prostore ter najboljše arhitekturne in urbanistične rešitve.

Monografijo je založil Artkontakt Studio Bast.

SG

Ambrož Kvartič,
Križem svet: pesmi, uganke
in dopolnjevanke,
2021

Tematsko raznolika slikanica velenjskega etnologa in folklorista, novinarja in mladinskega pisatelja je že njegova tretja knjiga za otroke – zabavna, poučna in opremljena z odličnimi ilustracijami Zvonka Čoha.

Vsaki zgodbici v verzih, kot je denimo potovanje kapljice po oceanu, ledena doba, vulkani, potresi, plohe ali pa razgibani možgani, sledi uganka ali dopolnjevanke. Tako se iskrivo in humorno povezujejo pojavi iz žive in nežive narave v poučne pesmi, ki pri malem bralcu vzbujajo domišljijo.

Slikanica je izšla pri Mladinski knjigi.

SG

Dušan M. Pirc,
Kajuh v prozi,
2021

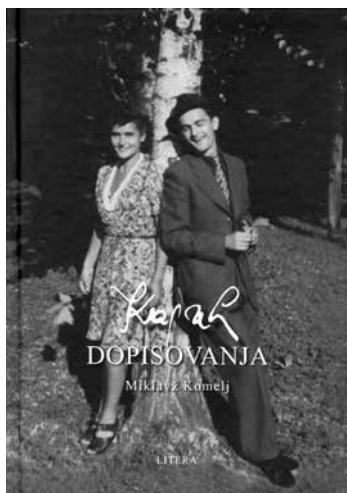
Letošnja stoletnica rojstva šoštanjskega barda, ki je zaslovel s svojo socialno in uporniško protifašistično poezijo, ne bo ostala v kolektivnem spominu le kot jubilejno leto praznovanj. Trajni presežek bo namreč sedem monografij, posvečenih Karlu Destovniku Kajuhu, ki njegovo dejavnost in življenje, in ne le pesnjenje, proučujejo iz različnih vi-

dikov. Od njegove proze, prevodov njegovih pesmi, uglasbene poezije in dopisovanja, kar je doslej izšlo v štirih knjigah, ki jim sledijo še tri.

Kajuh je bil pesnik in dejstvo, da je napisal le malo proznih besedil, bi pisca monografije lahko spravilo v veliko zadrego. Rešitev je našel v povsem legitimni odločitvi o tematizaciji Kajuhovega proznega ustvarjanja v domačih in šolskih nalogah v zgodnjem najstniškem obdobju ter v mladostniških letih, ko je ob poeziji pisal tudi črtice, eseje, literarno kritiko, dramska besedila ter nekaj prevodov. In malo nenadoma postane veliko, če upoštevamo, da je avtor živel komaj nekaj več kot enaindvajset let. Med drobci Kajuhovega proznega ustvarjanja je po obsegu najdaljša drama *Mati*, ki sta jo napisala skupaj z Bojanom Štihom, in prevoda dveh daljših proznih besedil.

Pesnikovo prozno ustvarjanje je kronološko razdeljeno na najzgodnejše celjsko obdobje, ko je pisal šolske naloge, vaje in črtice ter s prispevki med drugim sodeloval z revijo Slovenska mladina. Temu sledi mariborsko obdobje, v katerem je prevajal, ter ljubljansko obdobje umika pred Nemci in življenja v ilegali.

Knjiga je izšla ob stoletnici Kajuhovega rojstva pri mariborski založbi Litera.

Miklavž Komelj,
Kajuh: Dopisovanja,
2022

Dilema, ali iskati za pesmimi njegovega avtorja ali pa je umetnikova biografija nepomembna za njegova dela, je pri Kajuhu odveč. Če pri kakšnem slovenskem pesniku ob branju pesmi ne moremo odmisлити njegove biografije, je to Kajuh, saj je sledil svojim idejam do konca, do smrti, je zapisal avtor spremne študije Miklavž Komelj. Kot zatrjuje ta pri-

znani umetnostni zgodovinar, pesnik, pisatelj in znanstvenik, se je Kajuh zavedal pasti banalizacije smrti, notranje napetosti med humanizmom in dehumanizacijo, v katero je bilo ujeta slede-nje idejam o zmagi socialne revolucije in diktature proletariata v sovjetskem duhu. Tudi o tem govori Kajuhova korespondenca, skozi katero se kaže pesnikova zrelost, ki je daleč prekašala nje-gova leta, prav tako neverjetno pa je, da je v mladostniškem ob-dobju imel za dopisovalce najpomembnejše osebnosti na tedanji levi sceni (Miška Kranjca, Dušana Pirjevca, Bojana Štiha, Ferda Kozaka, Toneta Seliškarja, največjega črnogorskega pesnika 20. stoletja Radovana Zogovića ipd.). Kajuhova korespondenca s triindvajsetimi dopisovalci je opremljena z opombami in imen-skim kazalom.

Kot vseh sedem knjig o Kajuhu, izdanih ob stoletnici nje-gevega rojstva, je tudi ta izšla pri mariborski založbi Litera.

SG

***Zbornik 2021, Šaleški
razgledi 18,
2021***

Odkar so bili pred štiri-
rimi leti zagotovljeni pogoji
za redno izhajanje, Šaleški
razgledi izhajajo vsako leto
kot družboslovno-humani-
stična knjižna zbirka, ki se
tematsko navezuje na širše
območje Šaleške doline.

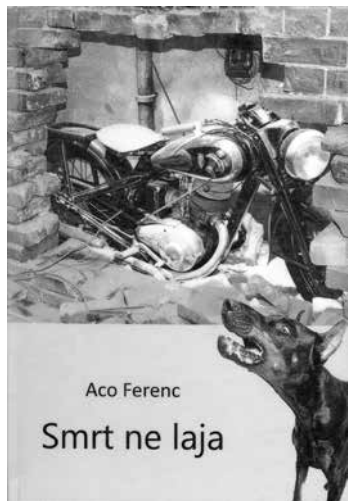
Zvezek 18 (2021)
prinaša vrsto odkritij, novo-
sti in razmislekov o prete-
klosti in sedanjosti Šaleške
doline. Prične se s premi-
slekom o gospodarski in
družbeni tranziciji v dein-

dustrializacijo in o izstopu iz premogovništva, nadaljuje z no-
vimi spoznanji o stavbni zgodovini Velenjskega gradu, oživlja
čas med prvo svetovno vojno iz korespondence na razglednicah,
piše o bivanju dunajske literatke, pedagoginje in filantropinje
Eugenie Schwarzwald v Topolšici, tematizira vztrajanje nem-
štva v Šaleški dolini tudi po ustanovitvi države SHS, odkrije,
da je vilo Gutenbuchel leta 1929 obnovil arhitekt svetovnega
formata Alfred Keller, članku o uglasbeni Kajuhovi poeziji sledi
prispevek o tem, kaj nam o času v sredini petdesetih let prej-
šnjega stoletja pove primer izginotja kipa Cirila Cesarja. Temu
sledi referenčno delo o filmski zgodovini v Šaleški dolini, nato
prispevek o ilegalnem ponatisu prepovedane pesniške zbirke
Franceta Balantiča in esej o malo znani pesniški zbirki Zden-
ke Gajser in njenem lezbičnem naboju. Zadnji del Razgledov je
samorefleksija Petra Rezmana o njegovem knapovskem opusu
petih romanov, prispevek o nastanku imena Velenje in pregled
šaleških knjižnih novosti.

Bogata in raznolika številka razgledov torej, ki v časih prevladujočih enovrstičnih in enodimenzionalnih besedil prinaša v javni diskurz obsežna besedila, ki pričajo o intelektualni širini in globini šaleških avtorjev.

Založnik zbornika je Knjižnica Velenje.

SG

Aco Ferenc,
Smrt ne laja,
2022

Življenje na robu, dekleta, seks, potovanja z dvignjenim palcem, nenačrtno improvizirana potovanja z motorji, nenehna kršitev pravil večine, stalna akcija. Nenehno gibanje po poteh, ki so jih drugi prehodili, vendar se Ferenčevi junaki s tem ne obremenjujejo; zadošča jim, da so v svojem mikrokozmosu avtentični; kerouackovski junaki imajo

sicer širša obzorja, a jih s šoštanskimi lokalci družijo upornišтво in hedonizem, ki doseže vrh v občasnih nebeških fukih. In takrat je življenje izpolnjeno, smisel življenja sklence divji orgazem ...

Knjigo je izdal Zavod Volosov hram.

SG

Alma Javornik,
Mesto na robu mesta: 40
let Mestne četrti Velenje –
Levi breg vzhod,
2021

Strokovni prispevek, izdan ob jubilejni 40. obletnici ustanovitvi velenjske mestne četrti Levi breg - vzhod, prikazuje zgodbo, kako se je nekoč ruralni predel Šaleške doline v pičlih nekaj desetletjih spremenil v urbano in eno najgostejše naseljenih območij celotne Šaleške. Prikazana je izgradnja tako blokov kot tudi šol, pošte, nakupovalnih centrov ter navsezadnje obnova, ki jo je krajevna skupnost v 21. stoletju že več kot očitno potrebovala. A knjižica

ni samo zgodba betona in železa, je tudi pripoved o ustanovitvi nove krajevne skupnosti in mestne četrti, ki ždi v samem središču Velenja in še dandanes usmerja nadaljnji razvoj.

Knjiga je izšla pod pokroviteljstvom Mestne občine Velenje.

DVČ

Mateja Medved, Mojca Ževart,

Recepti velenjskih kuharic,
2019

Knjižica Mateje Medved in Mojce Ževart je okno v svet že pozabljene šaleške kulinarike, prepredeno z vzgibi moderne kuhinje. Knjiga predstavlja izseke iz kuharskih knjig Cecilije in Nežke Lempl, kuharic s Konovega oziroma iz Škal pri Velenju, in nam tako razstira kulinarčni vsakdan v Šaleški dolini v času poznega 19. stoletja. Jedi, kot so einbren (prežganka), filani (polnjeni) golobi, buhtelni (buhteljni), gugelhupf (šarkelj) in bröselknödelni (zdrobovi cmoki) so le nekatere kulinarčne posebnosti, ki se

dandanes redkeje pojavljajo na mizi, če že niso po vsem utonile v pozabo. A poleg teh starih receptov je v knjižici moč najti recepte iz albanske, bosanske, medžimurske in srbske kuhinje, ki so se do današnjega dne usidrali v Velenju.

Knjigo je izdal Muzej Velenje.

DVČ

Mateja Medved,
Grad Velenje: Drobci grajske zgodovine. 750 let od prve omembe Velenjskega gradu,
2021

Velenjski grad že stoletja ždi nad Velenjem in deluje tako kot najvidnejši med staroarhitekturnimi spomeniki doline kot tudi najočitnejši med znaniki bogate zgodovine Šaleške doline. Ob 750. obletnici prve omembe Velenjskega gradu je pod okriljem Muzeja Velenje nastala poljudnoznanstvena publikacija, ki orisuje bogato zgodovino gradu in grajske okolice.

Četudi je bil velenjski grad v zgodovini Šaleške doline le eden od številnih, ki so bili postavljeni v tem okolišu, pa dandanes sameva kot edini še dobro ohranjen spomenik starih centrov oblasti. V monografiji avtorica Mateja Medved prikazuje zgodbo gradu, vse od prvih lastnikov v srednjem veku, preko novoveškimi plemiških družin, ki so za časa reformacije in turških vpadov živele v gradu in stavbo spremenile v renesančno palačo, ter vse do današnjega dne, ko so se v sobane nekoč neosvojljive trdnjave naselili prostori Muzeja Velenje. Zanimivo zgodbo spremljajo številne ilustracije in bogat izbor slikovnih prilog.

Knjiga je izšla pri Muzeju Velenje.

DVČ

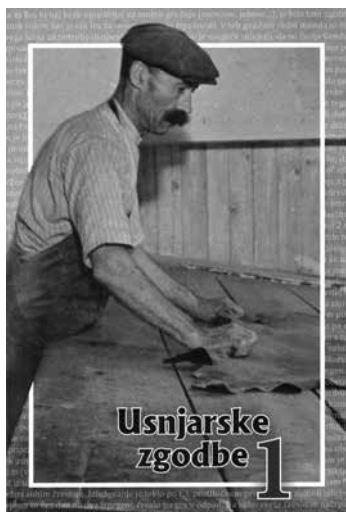
Mojca Ževart,
Sončne zgodbe mladega mesta,
2019

Ko je govora o Velenju, mnogo ljudi pomisli na mesto delavcev. Spet drugi pomislijo na industrijsko in ekonomsko središče. Tretji na mesto železobetonskih blokov. Toda le redki so, ki gledajo na Velenje kot na zeleno mesto, mesto, ki je tesno povezano s svojim okoljem in naravo. Četudi bi ljudje sprva pomislili na Titov trg kot središče mesta, pa se v mnogih ozirih skriva njegova srčika v Sončnem parku, ki kraljuje in se razprostira na njegovem obrobju. Sončni park je star toliko kot mesto samo in je

dolgo deloval kot središče družabnega življenja. Postal je priljubljeno srečevališče, prostor za preživljanje prostega časa in prizorišče najpomembnejših velenjskih dogodkov in prireditev. Na tem mestu je stalo kotalkališče, tukaj so praznovali tradicionalni skok čez kožo, tukaj je ob udarniškem delu nastajala velenjska identiteta. Avtorica knjižice Mojca Ževart tako ugotavlja, da je zgodba sončnega parka intimno povezana z razvojem Velenja in njegove podobe.

Knjiga je izšla pri Muzeju Velenje.

DVČ

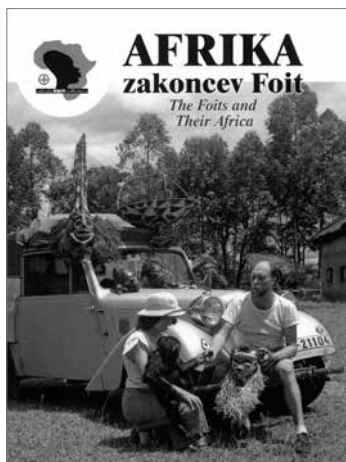
**Jernej Hozjan,
Usnjarske zgodbe,
2022**

Pod uredniškim očesom Jerneja Hozjana je v letu 2022 pod okriljem Muzeja Velenje in Muzeja usnjarstva na Slovenskem Šoštanj prišlo do izida obsežnejše zbirke spominov na usnjarsko delo v tovarni usnja v Šoštanju. Ducat in pol zgodb v obliki osebnih spominov prikazuje številne vidike dela, skrbi za in uspehov šoštanjskega usnjarskega obrata. Opremljena z

uvodnikom služi knjiga kot pomemben vir za etnološko raziskovanje preteklosti Šaleške doline in posameznih vidikov gospodarskega udejstvovanja v njej in navsezadnje kot prikladen vir za ohranjanje lokalne kulturne dediščine.

Knjiga je izšla pri Muzeju usnjarstva na Slovenskem Šoštanj.

DVČ

**Tanja Verboten, Blaž
Verbič in Marko Freljih,
Afrika zakoncev Foit,
2022**

Afrika je že od nek-
daj kontinent eksotike in za-
vit v tančico nerazumljivosti
za Evropejca. Mnogim osta-
ne Afrika celo življenje kot
oddaljen, nepoznan konec
sveta, ki se najbližje lahko
približamo ob prebiranju pu-
stolovskih romanov v slo-
gu Karla Maya ali pa stri-
povskih zgodb Tintina. Toda

tudi v Šaleški dolini obstajajo ljudje, ki si drznejo oditi v širni svet in spoznati zemljo onkraj omejenega horizonta. In ravno to je zgodba zakoncev Františka in Irene Foit, ki sta na afriškem kontinentu preživela več kot dvajset let. A je tudi zgodba, kako so po zaključku večletne avanture njuni etnološki artefakti priromali v sobane Velenjskega gradu, kjer še dandanes tvorijo neprecenljivo zbirko afriškega etnološkega izročila in delujejo kot integralni del stalne muzejske zbirke na Velenjskem gradu.

Knjiga je izšla pri Muzeju Velenje.

DVČ

Ambrož Kvartič,
Verzi, vrezani v Velenje,
2022

Pesmarica in uganka-rica o Velenju avtorja Ambroža Kvartiča ter opremljena z linoreznimi ilustracijami Katarine Aman igrivo in zabavno predstavlja Velenje in vse lokalne markantnosti. Od Starega Velenja do Tivovega trga, od Velenjskega gradu do Gorenja, od stadiona do knjižnice in od premogovnika do Pikeinega festivala ter še veliko več. Knjiga je odličen vodnik po Velenju in pester prikaz vsega, kar mesto ponuja tako obiskovalcem kot, še pomembneje, svojim prebivalcem.

Knjiga je izšla pri Velenjski knjižni fundaciji.

DVČ

Andželina Jukić,
Foto Pajk: pogled za
objektiv fotografskega
mojstra Volbenka Pajka,
2020

S slikovnim gradivom bogato opremljena krajša biografska monografija Andželine Jukić nam razstira življenje in delo najznamenitejšega in najkakovostnejšega velenjskega fotografa dvajsetega stoletja Volbenka Pajka. Kot mladenič iz Kozjanskih gričev je najprej poskusil svojo srečo v Zagrebu, kjer se je izučil v znanju fotografiranja, vojna vihra ga je zvalila na Dunaj, po vojni pa se je ustalil v Velenju, kjer je ostal do

konca svojih dni in se izučil za pravega fotografskega mojstra. Pajk je s svojim delom prikazal razvoj Velenja iz ruralnega zakotja Štajerske v eno večjih urbanih in gospodarskih središč na Slovenskem. Kot takšen je Pajkov prispevek za zgodovino pisje Šaleške doline neizmeren. Njegove fotografije namreč najbolj razodevajo spreminjajočo se podobo prostora, prikazujejo bogato družabno življenje v mestu in kažejo, kako hitro je Velenje doseglo uspeh. Poleg njegove biografije in prispevka k Velenju delo prikazuje proces fotografiranja, razvijanja slik in dolgo pot od »škloca« fotoaparata do končnega izdelka.

Knjiga je izšla pri Muzeju Velenje.

DVČ

Marjan Klepec,

***Spogledi z naravo:
Fotografski sprehodi po
Šaleški, Savinjski, Koroški,
2022***

Fotopisni prispevek ljubiteljskega fotografa in nekdanjega direktorja javnega zavoda Rdeča dvorana

na ŠRZ in s predgovorom župana Mestne občine Velenje Petra Dermola predstavlja pomemben prispevek k poznavanju lepote naravne in kulturne dediščine Šaleške doline in njene okolice. Okoli 350 strani dolga fotografska zbirka prikazuje lepote šaleškega okoliša in bujnost narave te doline. Knjiga je opomin o lepoti narave, ki obdaja Šaleško dolino, in v teh časih, ko se vsem nekam mudi in deluje življenje karseda hektično, deluje pomirjujoče in sproščujoče.

Knjiga je izšla pri Velenjski knjižni fundaciji.

DVČ

Stojan Knežević,
Sakralna znamenja
Šaleške doline: vsako ima
svojo zgodbo,
2018

Sto trideset strani obsežno delo akademskega slikarja in konservatorsko-restavratorskega tehnika Stojana Kneževića je plod večletnega raziskovalnega dela z namenom popisa lokalnih sakralnih znamenj po vsej Šaleški dolini. Obsežen seznam 373 znamenj Šaleške doline, dokumentiran v treh občinah (Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki) in štirinpetdesetih krajih s pestrim izborom slikovnega gradiva in bogatim komentarjem o arhitekturnih in zgodovinskih posebnostih

vsakega od njih predstavlja pomemben prispevek k poznavanju in ohranjanju lokalne sakralne dediščine.

Knjiga je izšla pri Muzeju Velenje.

DVČ

Vinko Mihelak, Mojca Ževart, Alma Javornik,
Abeceda mesta Velenje,
2019

AFŽ, baklada, četvorček, DK, EKK, ERA, izložba, kotalkališče, Kunta Kinte, NAMA, RLV, skok čez kožo, Srečno!, steklena direkcija, šaht, udarništvo, zelena straža, Žgank, Velenjčan in še mnoge druge so besede in fraze, ki bi se povprečnemu na prvi pogled zdele nemarkantne ali banalne, spet drugemu kot

nenavadne ali morda celo nerazumljive. A ne Velenjčanom in ostalim Šalečanom. Kajti za te predstavljajo te besede temeljne gradnike njihove specifične identitete in lokalne samopodobe. Knjižica Vinka Mihelaka, Mojce Ževart in Alme Javornik, izdana ob 60-letnici mesta Velenje, je pojmovni frazeološki slovar, ki vsebuje in razlaga temeljne besede in fraze, ki opredeljujejo velenjsko govorico in velenjski okoliš. A knjižica je več kot to, saj z razlago teh pojmov prikazuje specifikko velenjske govornice, s tem pa tudi posebnost velenjske identitete, nastale iz delavskega in industrijskega miljeja socialistične dobe.

Knjiga je izšla pri Muzeju Velenje.

DVČ

Barbara Drev,
Napotnikova galerija
Šoštanj, šolska galerija,
2018

Ob 55. obletnici ustanovitve Napotnikove galerije v Šoštanju ter ob 130. obletnici rojstva akademskega kiparja Ivana Napotnika je Barbara Drev pripravila monografijo, ki prikazuje bogato zgodovino prve galerije v Šaleški dolini. Knjiga je prikaz ustanovitve, razvoja

in rasti galerije in umetniške dejavnosti na Šaleškem, saj daje prepotrebne podatke tako o stalni kot številnih začasnih razstavah, ki so v vseh letih popestrile vsakdan številnih domačinov doline. A ne le to; delo z bogatim izborom fotografij in ostalega slikovnega gradiva priča o pestrosti šaleške umetniške, slikarske in še posebej kiparske scene.

Knjigo je izdala Občina Šoštanj.

DVČ

Matej Blagus in Ivan
Hans Avberšek,

Med klinom in
svedrovcem: Šaleški
alpinistični odsek ob
60. obletnici ustanovitve,
2021

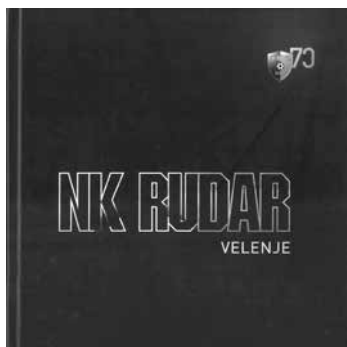
Leta 2021 je Šaleški alpinistični odsek praznoval šestdeseto obletnico ustanovitve in v počastitev tega

častivrednega jubileja je pod uredniškim očesom Mateja Blagusa in Ivana Hansa Avberška ter okriljem samega društva nastala monografska spominska knjiga *Med klinom in svedrovcem*.

Knjiga prikazuje ustanovitev in razvoj organiziranega planinstva v Velenju od leta 1961 naprej in prikazuje najpomembnejše in najvidnejše osebnostne in tekmovalne dosežke posamičnih članov društva kot tudi skupin. Z bogatim izborom slikovnega gradiva obogatena knjiga razstira bogato alpinistično dejavnost Šalečanov in prikazuje številne ekspedicije in vzpone tako na Slovenskem kot tudi onkraj meja.

Knjiga je izšla pri Društvu Šaleški alpinistični odsek.

DVČ

Vinko Mihelak, Alma Javornik,

NK Rudar Velenje: 70 let, 2018

Šport in Velenje sta že od nekdaj tesno povezana. In pri nobenem športu ni ta vez tako očitna kot pri nogometu. Nogomet je tako kot »ljudski šport« te-
sno povezan z mestom, ki

je svojo identiteto želelo zgraditi na ideji enakosti in enakih možnosti. Tako so le tri leta po nemški okupaciji v Velenju na željo telovadnega društva, katerega člani so bili večinoma zaposleni ravno v premogovniku in elektrarni, ustanovili nogometni klub, ki so ga poimenovali Rudar. V zgodovini je klub dosegal številne vidnejše dosežke, kot je uvrstitev v 1. slovensko ligo, uvrstitev v 2. zvezno jugoslovansko nogometno ligo – zahod, osvojitev naslova republiških prvakov in osvojitve naslova »pokalni prvak Slovenije«. Še danes je NK Rudar eden vidnejših slovenskih nogometnih klubov. Knjiga Vinka Mihelaka in Alme Javornik prikazuje začetke tega kluba, njegov razvoj in zgodbo vse do jubilejnega leta 2018, ko je praznoval častivredno sedemdeseto obletnico.

Knjiga je izšla pri NK Rudar Velenje.

DVČ

Andželina Jukić, Mojca Ževart,

***Ceste in ulice
mesta Velenje,*
2018**

Knjižica Andželine Jukić in Mojce Ževart, izdana ob 60. obletnici nastanka mesta Velenje, vsebuje seznam ulic, cest in trgov, ki tvorijo velenjsko mestno skupnost. A knjižica ni le abecedni seznam in golo naštevanje imen in uličnih števil, temveč je prikaz urbanega razvoja Velenja.

Kajti razvoj ulične in cestnoprometne mreže ter trgov kot središč skupnosti je bilo tisto, kar je omogočilo, da se je Velenje v pičlih nekaj desetletjih spremenilo v pravi urbani center. Knjižica prikazuje, kako so bile naravne značilnosti tiste, ki so vsaj deloma prispevale k specifikam tega razvoja, obenem pa tudi nakazuje, kako so starejša zemljepisna imena, dogodki preteklosti in polpreteklosti dobe ter najpomembnejše lokalne in ostale osebnosti, ki so delovale ali katerih vpliv se je čutil na Šaleškem, vplivale na to poimenovanje. Obenem tudi razodeva, kako se je skladno s tem razvojem ustvarila, razvila in razcvetela velenjska identiteta in specifična mestna kultura.

Knjiga je izšla pri Muzeju Velenje.

DVČ

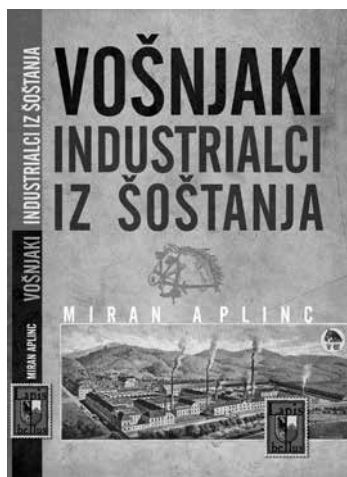
Peter Rezman,
Velunja,
2022

Knjiga šaleškega literata Petra Rezmána je prozni eksperiment, ki s prepletom številnih kratkih zgodbic in izsekov postavlja vprašanja o meji med fiktivnostjo in stvarnostjo ter o prehajanju med sanjami in resničnostjo, obenem pa vsebuje elemente slovenske literarne realnosti, spodbujene z avtorjevo hudomušnostjo in igrivostjo ter željo po poetizaciji pisane besede.

Je preplet elementov spominskega, zgodovinskega, premišljujočega in na trenutke eksplicitno erotičnega, kar ustvarja občutek celosti dela in njegove sporočilnosti.

Knjigo je izdala mariborska založba Litera.

DVČ

Miran Aplinc,

***Vošnjaki: industrialci iz
Šoštanja,***
2021

V letu 2021 je izšel ponatis 2005. leta izdane knjige avtorja Mirana Aplinca z naslovom *Vošnjaki: industrialci iz Šoštanja*. Znanstvena monografija razstira dolgo zgodovino najpomembnejše rodbine, ki je v času 19. in zgodnjega 20. stoletja gospodovala gospodarski pokrajini Šaleške doline in vihtela vpliv

na področjih lokalne samouprave, politike, ekonomije ter bila ena pomembnejših družin na obširnejšem Slovenskem. Usoda in razcepitev Vošnjakov na nemško in slovensko strujo je močno vplivala na politično zgodovino Šaleške doline v času Avstro-Ogrske in Kraljevine Jugoslavije. V svoji monografiji je Miran Aplinc predstavil začetke te rodbine, njen vzpon, razcvet in propad v letih nacionalizacije, ki so sledila drugi svetovni vojni, obenem pa prikazal tesno povezanost usode te rodbine s celotnim Šoštanjem in ostalo Šaleško dolino.

Knjiga je izšla pri Občini Šoštanj.

DVČ

***Usnjarstvo na Slovenskem:
Zbornik referatov 5. sim-
pozija o kulturni dediščini
s področja usnjarstva na
Slovenskem, Gradiva 8,
2019***

Šoštanjska vez z usnjarско preteklostjo je tako tesna, kot je še dandanes obstoječa vez med Velenjem in rudniško dejavnostjo. Četudi se je aktivna zgodovina usnjarjenja v Šoštanju končala že pred več leti, pa spomin na pomen usnjarstva še ostaja. Ostaja in se ohranja. Muzej

usnjarstva na Slovenskem Šoštanj je tako leta 2019 pripravil že peti simpozij na tematiko kulturne dediščine s področja usnjarstva na Slovenskem. Ob tem dogodku so pripravili zbornik, ki vključuje številne znanstvene in preglede strokovne članka s področja zgodovine usnjarstva in predstavlja pomemben prispevek k razumevanju te nekoč nadvse pomembe gospodarske in industrijske panoge, ki je desetletja usmerjala razvoj in rast Šoštanja. Zbornik je nadaljevanje znanstvenega dela, ki je bilo objavljeno v separatih delih *Usnjarstvo na Slovenskem: zbornik referatov* (2009), *Usnjarstvo v gospodarstvu trgov in mest na Slovenskem* (2011), *Zbornik referatov simpozija, organiziranega v okviru prireditev po občinskem prazniku Občine Šoštanj* (2013) in *Zbornika referatov 4. simpozija o kulturni dediščini s področja usnjarstva na Slovenskem* (2015).

Knjiga je pod uredniškim očesom Mirana Aplinca izšla pri Muzeju Usnjarstva na Slovenskem Šoštanj.

DVČ

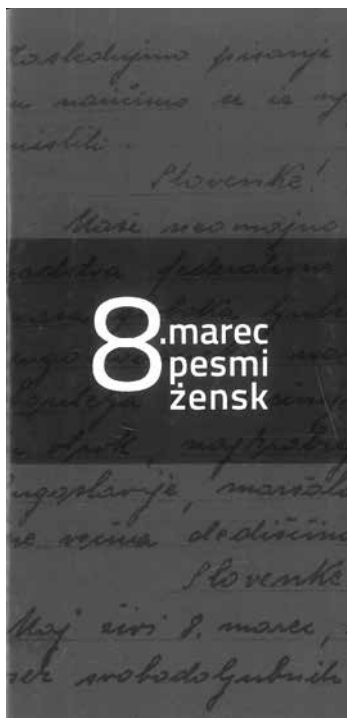
Tanja Verboten,
Prvi maj, praznik dela,
2018

Ko je Muzej Velenje leto 2018 označil za »leto obletnic«, je prišlo do pobude za nastanek razstave in krajše knjižice za prvi maj, praznik dela in, kar je še pomembneje, praznik delavcev. V Šaleški dolini sega praznovanje prvega maja vse do leta 1890 in postane vse do ustanovitve kraljevine SHS stalnica v družabnem življenju šaleških delavcev. V letih, ki so sledila ustanovitvi nove države, je pomen delavskega praznika pojenjal in bil manj zaželen, a nikakor pozabljen. Z vstopom v nov državni okvir druge Jugoslavije je praznik

dela postal eden osrednjih kulturnih praznikov, močno izpostavljen tudi z novo oblastjo. Kanonade, baklade, shodi, praznični vzkliki, kresi, koncerti in ostali tako pristni kot politično propagandistični vzgibi so dali prazniku dela v Šaleški dolini, in še posebej v takratnemu Titovemu Velenju, poseben pomen. Tudi s preходом v samostojno in demokratično Slovenijo se pomen praznika dela ni zmanjšal, knjižica pa nas opominja, da ostajajo vprašanja socialne države in pravne ureditve še vedno odprta.

Knjiga je izšla pri Muzeju Velenje.

DVČ

Tanja Verboten, Mojca Ževart, Mateja Medved,
8. marec: pesmi žensk,
2018

V okviru samooklicanega »leta obletnic« 2018 je na Velenjskem gradu nastalo veliko krajših in obsežnejših knjižic, ki razstirajo drobce dolinske preteklosti. Med drugim je izpod peresa Tanje Verboten, Mojce Ževart in Mateje Medved izšla ta, ki pripoveduje o zgodovini praznovanja dneva žena. V knjižici je na kratko predstavljena pestra in zanimiva zgodovina enega pomembnejših praznikov, ki nas vsako leto opominja na pomen družbene kohezije in pravičnosti, obenem pa je podan prikaz specifične praznovanja

in pomena, ki ga je ta praznik odigral v preteklosti in ga igra tudi v sedanjosti Šaleške doline. V drugem delu te knjižice so poleg pesmi na kratko predstavljene nekatere vidnejše ženske iz Šaleške doline, ki so pripomogle h kulturnemu, gospodarskemu, literarnemu in pedagoškemu dvigu splošne kulture na Šaleškem. Poleg pronicljive vsebine je knjižica polna slikovnega gradiva in grafik, ki še dodatno obogatijo že tako prijetno čtivo.

Knjiga je izšla pri Muzeju Velenje.

DVČ

Mateja Medved,
Šaleške značke: zbirka
značk, znakov in priponk
Muzeja Velenje,
2018

Na Slovenskem je težko najti koga, ki je odraščal v času nekdanje Jugoslavije in ga v mladostnih letih ni prevzela prava »značkomanija«. Značke, znaki in simboli so, še posebej v evropskem prostoru, že od nekdaj stalnica življenja in oblastnišva, v dvajsetem stoletju pa so postale skorajda nekakšen modni hit in zbirateljska obsesija. Še posebej v politično obarvanem prostoru Jugoslavije so značke predstavljale pomemben del prikrita propagande, a obenem tudi pristen prikaz, ka-

ko se lahko usmerja družbo. Značke za šolske bralne značke, za krvodajalske akcije in mnoge podobne nam kažejo, kako se lahko tudi v politično izostreni družbi vrednote civilne družbe postavljajo na najvišje mesto in vsaj na videz delujejo kot ideal, h kateremu je treba stremeti.

V takratnem Titovem Velenju je bilo značk mnogo; od partijskih do protestnih, od ljudskih do formalnih, od značk društev in podjetij ter vse do značk vojske. V krajši brošuri Mateja Medved so predstavljene najvidnejše značke, ki so nastale in bile distribuirane v Šaleški dolini. Tako služi knjiga kot lahkotno branje, ki bo marsikoga potegnilo v nostalgичne spomine mladosti.

Knjiga je izšla pri Muzeju Velenje.

DVČ

Spomini na
preteklo dobo

**Zalka Rajšter Zalar,
Jelica Rajšter Ambrožič
(ur. Damijan Kljajič),
Spomini na preteklo dobo,
2017**

Ob stoletnici rojstva in tridesetletnici smrti šoštanjskega podjetnika, politika in župana Franca Rajštra je pod budnim očesom njegove hčere Zalka Rajšter Zalar začela nastajati obsežna knjiga spominov. Dolga zgodba nastajanja tega dela se je zaključila leta 2017, ko je pod okriljem Muzeja

Velenje in uredniškim očesom Damijana Kljajiča knjiga končno doživela izid. Delo ima ogromen pomen za vpogled v preteklost Šoštanja, širše Šaleške doline in za razumevanje dolinskega vsakdana v obdobju poznega 19. in zgodnjega 20. stoletja. Čas burnih sprememb v demografiji, gospodarski usmerjenosti in politični realnosti doline, kot navsezadnje tudi spremembe vsakdana je v knjigi Zalka Rajšter Zalar orisan po spominih in pričevanjih. Delo deluje kot odlična in verodostojna prizma preteklosti Šaleške doline in življenja ljudi, ki so v dolini živeli in uspeli.

Knjiga je izšla pri Muzeju Velenje.

DVČ

**Milojka Bačovnik
Komprij, Dušan M. Pirc,
Nejc Robida in Tatjana
Vidmar (uredniki),**

Hotenja

Šaleško literarno društvo je stalnica kulturne scene Šaleške doline že več kot štirideset let, in z letom 2021 je društvo vstopilo v častivredno četrto dekada izdajanja glasila *Hotenja*, ki zbira zapise šaleških literatov. Poezija, kratke pripovedi in izseki obsežnejših del krasijo stranice tega vsakoletnega zbornika in odražajo bogato kulturno sce-

no pisane besede na Šaleškem. Četudi tokrat izpostavljamo nekatere novejšje številke, pa bi uredništvo Šaleških razgledov gotovo opozorilo na konstantnost izdajanja in bogat nabor literarnih del, zbranih v več kot tridesetih številkah zbornika.

Knjiga je izšla pri Šaleškem literarnem društvu *Hotenja*.

DVČ

Peter Stanislav Hafner,
Veter, ujet v duši: rimarije,
2020

Pesniška zbirka šaleškega literata, oblikovalca in kulturnika Petra Stanislava Hafnerja, sestavljena iz šestih vsebinsko ločenih razdelkov (Baladika, Lirika, Erotika, Epika, Anima in Kar nekaj), je plod večletnega pesniškega ustvarjanja in prerez pesnikove večletne poetične poti. Knjiga je izrazito avtobiografska svaretev, ki vključuje pesnikovo občutenje dramatičnosti življenja, impresije okoliša,

čutnosti in telesnosti erotičnih vzgibov, narativnosti naše življenjske poti, razmišljanja o duši in vprašanja metafizičnega reala onkraj ter tistih drobnih, skorajda neopisanih malenkosti, ki sestavljajo verjetno najlepši del našega bivanja.

Knjigo je izdala mariborska založba Litera.

DVČ

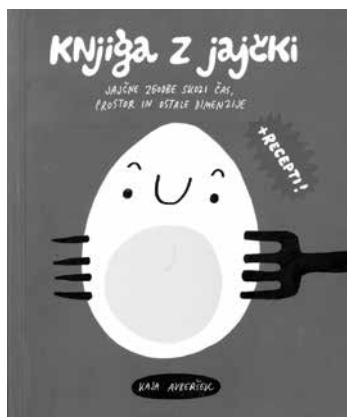
Lado Planko,
Odraščanje v Velenju,
2022

Odraščanje v Velenju je zanimiv literarni hibrid avtorjevih intimnih spominov na otroštvo in dokumentarne refleksije o Velenju in življenju Velenjčanov med petdesetimi in sedemdesetimi leti prejšnjega stoletja. Domoznansko zelo dragoceni zapisi velenjskega kulturnika, glasbenika, glasbenega menedžerja in publicista namreč odstirajo otroštvo in mladost predstavnikov njegove generacije ter na več ravneh duhovito reflektirajo

njihov način razmišljanja, preživljanja prostega časa in jezikovne bravure njihovega slenga. Plankovi spomini vsekakor izrazito presegajo intimno »kroniko neke mladosti«, saj bralci izvemo veliko novega tudi o športni in kulturni dejavnosti, hkrati pa se nam pred očmi ves čas nostalgичno izrisuje podoba takratnega »Novega« Velenja. Pričujoče delo je tudi dragocen prispevek k zgodovini velenjske glasbene šole, saj iz prve roke spoznamo znamenite ljudi, ki so načrtali pot njeni današnji prepoznavnosti.

Knjiga je izšla pri Velenjski knjižni fundaciji.

AA

Kaja Avberšek,
Knjiga z jajčki,
2022

Zabavno in duhovito delo o jajčnih zgodbah skozi čas, prostor in ostale dimenzije, kot je avtorica podnaslovlila strip, ki bi lahko bil na prvi pogled kuharska knjiga s številnimi recepti, v resnici pa je tudi kolaž vseh mogočih hecnih zgodb, mitov, zgodovinskih in umetnostnih vpogledov in

modrosti. Kot je recimo ta, da le vesela kura znese veselo jajce.

Vse to se nebrzdano, igrivo in z iskrivimi asociacijami širi na straneh te knjige ter uspešno jezdi razposajenega žrebca domišljije. Od jajca, ki je prepričano, da je pripadnik rodu kozmičnih jajc z atributi nesmrtnosti, večnosti, stalnosti in modrosti, do jajca, ki želi postati pobarvani rdeči pirh in je prepričano, da se ne more razbiti ali postati gnilo jajce. Zabavne in tudi poučne jajčne dogodivščine jajčnega mladiča, ki se zgodaj loči od mame kure in odpravi v svet razposajenim dogodivščinam naproti.

Knjiga založbe Forum je izšla kot posebna izdaja revije Stripburger.

SG

**Ivo Stropnik in Urška Zupančič (urednika),
*Lirikon21: Mednarodna
revija za poezijo XXI.
stoletja***

Lirikonfest Velenje (MLFV), tradicionalni celoletni literarni festival lirične umetnosti 21. stoletja z osrednjim programom književnega srečanja z mednarodnimi gosti v Velenju, je v zadnjih letih izdal več zbornikov Lirikona21, ki objavlja tako slovensko kot

prevedeno poezijo, književniške refleksije in slovenski potopis 21. stoletja. Revija predstavlja višek organiziranega literarnega združenja na Slovenskem in je omogočila predstavitev in popularizacijo umetniške literature 21. stoletja in njenih ustvarjalcev.

Zbirka je izšla pri Mestni občini Velenje.

DVČ